

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol

ADRODDIAD BLYNYDDOL Ynys Môn Medi 2012 – Awst 2013

Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes
Dr. Gwynne Jones

CYNNWYS

ADRAN 1: CRYNODEB GWEITHREDOL

1.1 Rhagair gan Gadeirydd CYSAG

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG YNYS MÔN

2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

2.3 Pa mor dda yw safonau?

2.4 Ymateb yr Awdurdod Addysg Lleol

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

3.2 Aelodaeth CYSAG Môn 2012-13

3.3 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd

3.4 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad

3.5 Templed CYSAG Môn ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

3.6 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol

**ADRAN 1:
CRYNODEB GWEITHREDOL**

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Rhagarweiniad gan y Cadeirydd

Aeth blwyddyn arall heibio yn ein hymwneud ag Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd, yr unig maes, fel y gwyddoch, o'r holl a ddysgir yn ein hysgolion a gaiff ei reoli ar lefel lleol gan gyngor o gynrychiolwyr lleol.

Rydym wedi cael cyfle, yn ystod y flwyddyn, i graffu ar adroddiadau hunan arfarnu nifer o ysgolion y sir. Rydym yn llongyfarch yr athrawon a'r disgyblion am eu llwyddiannau ac yn gwerthfawrogi parodrwydd y penaethiaid i gydnabod y meysydd sydd angen eu gwella. Calonogol iawn oedd safonau addysg grefyddol ac astudiaethau crefyddol yn ystod y flwyddyn. Ymfalchiwn yn y canlyniadau, er gobeithiwn y gwelir y bwlch rhwng canlyniadau'r bechgyn a'r merched yn cau. Mae lle gennym i ddiolch am ymateb ac ymroddiad yr athrawon yn hyn oll.

Carwn fanteisio ar y cyfle i ddiolch am ymroddiad a ffyddlondeb Aelodau'r Pwyllgor yn ystod y cyfnod y cefais y ffrind o fod yn Gadeirydd. Diolchaf hefyd am gefnogaeth a dygnwch y gwahanol Swyddogion a fu'n ymwneud â'r gweithgaredd.

Teg yw dweud y bydd gwacter o fewn y drefn gyda chefnogaeth CYNNAL wedi dod i ben. Er hyn, deallaf o dan y drefn newydd efo GWE, na fydd cysylltiad Miss Bethan James wedi ei golli yn llwyr. Ymlaen â'r gwaith a dymuniadau da a gwenau'r nef fo ar yr holl weithgaredd.

E. G.Davies
Eurfryn G Davies.
Cadeirydd, 2012-13

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG MÔN

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008). Hyrwyddir y ddogfen yn ystod cyfnodau hyfforddiant mewn swydd ac ar ymweliadau i ysgolion. Datblygir deunyddiau i gefnogi'r Maes Llafur Cytûn fel rhan o'r rhaglen hyfforddi.

Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a)).

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- ddadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- wirio adroddiadau arolygiadau ESTYN rhag ofn bod cyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd';
- dderbyn adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ymgynghorol CYNNAL;

2.3.1 Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion

Ers cyfarfod CYSAG Môn ar 14 Chwefror 2011, penderfynwyd parhau â'r drefn a sefydlwyd eisoes, ac i ofyn i benaethiaid lenwi'r daflen hunan arfarnu ddiwygiedig i fonitro safonau. Mae CYSAG Môn, penaeithiaid ysgolion Môn ac aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi cymeradwyo'r templed a luniwyd mewn ymateb i'r Fframwaith Arolygu Newydd (gweler Atodiad 3.5). Mae clerc CYSAG Môn, sy'n swyddog addysg gyda Chyngor Ynys Môn, yn gyfrifol am ddsbarthu a chasglu'r hunan arfarniadau. Gofynnir i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Môn yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol.

Mae Cwmni CYNNAL wedi llunio canllawiau a phatrymlun ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd sydd yn cynnig arweiniad i benaethiaid ac athrawon ar sut i fynd ati i gynnal ymarferiad hunan arfarnu a'r math o feini prawf dylent fod yn mesur eu hunain yn eu herbyn. Cyflwynir canllawiau ar gyfer arsylwi gwersi, arfarnu samplau o waith dysgwyr, dadansoddi data, dod i farn ar safonau sgiliau trawsgwricwlaidd, ac ar drafod â disgyblion. Mae pob cwrs hyfforddi ym maes y Dyniaethau yn cynnwys elfen o hunan arfarnu ac yn codi ymwybyddiaeth athrawon o'r canllawiau a dosbarthwyd gan Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru. Cyfeirir athrawon hefyd at y tri chwestiwn sy'n sail i drefn arolygu ESTYN:

1. Pa mor dda yw'r deilliannau?
2. Pa mor dda yw'r ddarpariaeth?
3. Pa mor dda yw'r arweinyddiaeth a rheolaeth?

Derbyniwyd 6 adroddiad hunan arfarniad gan benaethiaid ysgolion cynradd yn ystod y flwyddyn: Corn Hir, Llanfachraeth, Llanddona, Penysarn, Rhosybol, Y Tywyn. Ni dderbyniwyd adroddiadau gan 4 ysgol a arolygwyd yn ystod 2012: Brynsiencyn, Cemaes, Llanbedrgoch, Pentraeth, Y Fali.

Mae'r adroddiadau hunan arfarnu yn gofyn i ysgolion i ymateb i gwestiwn allweddol 1 a 2 o'r fframwaith arolygu newydd. Mae'r ysgolion yn cyflwyno barn gryno am brif gryfderau cyflawniad y dysgwyr ac yn nodi'r agweddau a fydd yn cael sylw dros y ddwy flynedd nesaf. Maent hefyd yn cyflwyno barn gryno am ansawdd y ddarpariaeth mewn addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Yn sgil y broses o hunan arfarnu safonau, dyfarnodd yr ysgolion y graddau isod:

	Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addoli ar y cyd?			
	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
Cynradd		5			1	4			1	3	1	
Cyfanswm		5			1	4			1	3	1	

Roedd tua hanner yr adroddiadau hunan arfarnu yn ymateb i ofynion CYSAGau Gwynedd a Môn trwy gyflwyno sylwadau arfarniadol oedd yn seiliedig ar dystiolaeth bendant. Yn yr enghreifftiau gorau roedd y sylwadau yn feintiol ac yn fesuradwy. Fodd bynnag roedd llawer o'r sylwadau yn gyffredinol iawn wrth gyfeirio at safonau pwnc a'r ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol. Prin oedd y cyfeiriadau at ofynion y Maes Llafur Cytûn.

Pa mor dda yw'r deilliannau mewn addysg grefyddol?

Roedd tua hanner yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- gallu'r rhan fwyaf o ddisgyblion i ddisgrifio a thrafod prif nodweddion defodau, gwyliau a dathliadau crefyddol; (Rhosybol, Penysarn)
- gallu'r rhan fwyaf o ddisgyblion CA2 i adnabod prif nodweddion a gwrthrychau addoli, y defnydd a wneir ohonynt a phwysigrwydd mannau pererindod o fewn amryw o grefyddau'r byd; (Rhosybol).
- gallu'r rhan fwyf o ddisgyblion i alw i gof rhai o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yr ymchwiliir iddynt; (Corn Hir, Penysarn)

- gallu'r rhan fwyaf o ddisgyblion i nodi'r hyn sy'n debyg ac yn wahanol o fewn ac ar draws y crefyddau; (Corn Hir)
- gallu'r lleiafrif o ddisgyblion i wneud cysylltiadau rhwng credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol gan ddisgrifio'r effaith ar fywydau credinwyr; (Corn Hir)
- gallu'r rhan fwyaf o ddisgyblion i ddeall iaith symbolaidd ac i ddefnyddio ystod o eirfa grefyddol yn addas, (Corn Hir) a
- gallu llawer o ddisgyblion i drafod eu hymatebion hwy ac eraill i gwestiynau am fywyd, y byd o'u cwpas a chrefydd. (Corn Hir)

Ymhlith yr agweddau a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf, roedd tua hanner yr ysgolion yn nodi'r angen i:

- ddatblygu gallu disgyblion y Cyfnod Sylfaen i holi cwestiynau a mynegi barn; (Corn Hir)
- sicrhau bod y tasgau addysg grefyddol yn herio'r disgyblion mwy galluog; (Corn Hir)
- ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth disgyblion y Cyfnod Sylfaen am rai o grefyddau'r byd, (Rhosybol) a
- datblygu ymhellach dealltwriaeth disgyblion CA2 o'r cyswllt rhwng credoau (Penysarn).

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addysg grefyddol?

Roedd tua hanner yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- wybodaeth bynciol da'r athrawon a'r cynlluniau dysgu sy'n sicrhau dilyniant a datblygiad yn sgiliau addysg grefyddol y disgyblion; (Corn Hir)
- yr ystod eang o brofiadau sy'n galluogi disgyblion y Cyfnod Sylfaen i wneud cynnydd da mewn gwybodaeth a dealltwriaeth a sgiliau trafod a rhesymu yn y maes; (Corn Hir)
- dulliau asesu manwl sy'n cynorthwyo athrawon i ddarparu tasgau ar gyfer gwahanol alluoedd; (Corn Hir)
- yr ymweliadau a'r ymwelwyr sy'n ysgogi diddordeb y disgyblion mewn addysg grefyddol; (Corn Hir)
- amrediad da o adnoddau addas; (Corn Hir, Llanfachraeth)
- parodrwydd y staff i ymchwilio i ddulliau addysgu addas ar gyfer addysg grefyddol, *e.e. trwy fynychu cyrsiau hyfforddiant, cydweithio gydag athrawon eraill a darllen 'Newyddion Addysg Grefyddol'*; (Rhosybol)

Ymhlith yr agweddau fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf mae tua hanner yr ysgolion yn awyddus i:

- sicrhau mwy o gyfleoedd i ddisgyblion i adnabod meini prawf llwyddiant addas ac i fyfyrïo ar y dysgu; (Corn Hir)
- parhau i gynnig ystod eang o brofiadau diddorol a gwerthfawr; (Corn Hir)
- datblygu gallu pob disgybl i ymateb a thrafod pynciau sy'n ymwneud ag addysg grefyddol, a (Llanddona)
- datblygu ymwybyddiaeth y disgyblion o gwestiynau sylfaenol (Penysarn).

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Roedd pob ysgol yn cydymffurfio â'r gofynion statudol.

Roedd tua hanner yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- y cyfleoedd i archwilio agweddau moesol, ysbrydol a chrefyddol a meithrin ysbryd cymunedol; (Corn Hir)
- y defnydd o straeon Beiblaidd a straeon moesol fel sbardun i'r sesiynau addoli ar y cyd; (Rhosybol)

Ymhlith y materion a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flynedd nesaf mae:

- efelychu'r arferion rhagorol ymhob sesiwn addoli ar y cyd; (Corn Hir)
- sicrhau bod pob aeloda o staff yn deall eu cyfrifoldebau mewn perthynas ag addoli ar y cyd; (Corn Hir)
- datblygu'n ymhellach ethos yr addoliad er mwyn iddo adlewyrchu rhywbeth sydd ar wahân i weithgareddau arferol yr ysgol ar bob achlysur; (Corn Hir)
- mwy o gyfleoedd i ddisgyblion i ddatblygu ac arwain gwasanaethau addoli ar y cyd; (Rhosybol, Penysarn)
- defnyddio mwy o gyflwyniadau aml-gyfyngol yn y sesiynau addoli ar y cyd (Rhosybol).

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Ynys Môn

- Cysylltu gydag Ysgol Corn Hir, Llangefni i ddiolch iddynt am yr adroddiad hunan arfarnu ac yn gofyn am ganiatad yr ysgol i rannu'r adroddiad fel enghraifft dda o hunan arfarniad ysgol;
- Llunio camau gweithredu ar gyfer mynd i'r afael âg ysgolion sydd heb gyflwyno adroddiad CYSAG i sylw CYSAG;
- Cytuno ar amserlen a threfn hunan arfarnu fel bod pob ysgol yn ymwybodol o'r disgwyliadau,
- Gwahodd un cydlynnydd addysg grefyddol i wneud cyflwyniad yn y cyfarfod dilynol o GYSAG;
- Datblygu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau rheolaethol cydlynwyr ac arweinyddion pwnc, ac

2.3.2 Asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol yn y sector uwchradd

Asesiadau athrawon: Addysg Grefyddol CA3

Mae adrannau yn dod i farn am gyflawniad disgyblion ar sail gwaith y flwyddyn, tasgau asesu a phroffion. Mae athrawon ymgynghorol CYNNAL wedi arwain nifer o gyfarfodydd hyfforddi ers 2007 er mwyn dadansoddi nodweddion y disgrifiadau lefel a chynllunio gweithgareddau dysgu priodol.

Gwahoddwyd adrannau uwchradd i gyflwyno portffolios o waith disgyblion i sylw safonwyr allanol CBAC yn 2010/11 a 2011/12 er mwyn safoni dealltwriaeth athrawon o'r disgrifiadau lefel. Cwblhawyd y broses hon yn Haf 2012 ac mae pob adran wedi derbyn adroddiad yn nodi os oedd y safonwyr yn cytuno gyda'u dehongliad neu beidio. Roedd yr adroddiadau yn cynnig arweiniad pellach i'r athrawon os oedd y safonwyr wedi methu a chytuno gyda dehongliad yr ysgol. Nid oes cyfleoedd pellach i ailgyflwyno'r portffolios.

- Mae 4 adran uwchradd wedi cyflwyno portffolio i sylw'r safonwyr allanol. Nid oedd Ysgol Uwchradd Caergybi wedi cyflwyno portffolio.
- Mae'r mwyafrif o adrannau wedi dangos dealltwriaeth dda o nodweddion Lefelau 4 a 5. Mae gan tua hanner o'r adrannau dealltwriaeth dda o nodweddion Lefelau 6 a 7.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Ynys Môn

- Darparu cefnogaeth i'r adrannau oedd wedi methu cyflwyno portffolio neu wedi methu dangos dealltwriaeth llawn o'r nodweddion lefelau.

Nid yw Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru yn casglu canlyniadau CA3 Addysg Grefyddol felly nid oes modd cymharu perfformiad ysgolion uwchradd Môn gydag ysgolion eraill ar draws Cymru. Mae CYNNAL yn casglu data perfformiad CA3 ar ran awdurdodau Môn (M), Gwynedd (G) a Chonwy (C).

Blwyddyn	Ysgolion	Disgyblion		%L5+		%L6+		%L7+	
		Môn	M+G+C*	Môn	M+G+C*	Môn	M+G+C*	Môn	M+G+C*
2012°	5(5)+13(14)+4(7)	656	2,568	74.1	82.9%	29.7	43.4%	6.9	12.7%
2011	3(5)+11(14)+2(7)	377	1,767	76.9%		26.0%		10.1%	

* Erbyn diwedd tymor yr Hydref 2012 roedd pob ysgol ym Môn wedi cyflwyno data perfformiad CA3, 13 allan o 14 ysgol uwchradd yng Ngwynedd a 4 allan o 7 ysgol yng Nghonwy. Nid oedd yr ysgolion arbennig wedi cyflwyno asesiadau athrawon ar gyfer addysg grefyddol.

° Daeth y broses o gymedroli portffolios addysg grefyddol i ben yn Haf 2012, felly gellid tybio bod cysondeb yn nealltwriaeth yr ysgolion o'r lefelau cyrhaeddiad.

- Cyflwynodd pob ysgol data asesiadau athrawon o gyrhaeddiad eu disgyblion ar ddiwedd CA3. Nid oedd yr ysgol arbennig wedi cyflwyno data.
- Aseswyd 656 o ddisgyblion CA3 yn Haf 2012.
- Cyflawnodd 74.1% o ddisgyblion CA3 Ynys Môn Lefel 5+ mewn Addysg Grefyddol. Mae'r canran a dderbyniodd Lefel 5+ yn amrywio o 63.2% i 80%;
- Cyflawnodd 29.7% o ddisgyblion CA3 Ynys Môn Lefel 6 mewn Addysg Grefyddol. Mae'r canran a dderbyniodd Lefel 6+ yn amrywio o 22.1% i 45.5%.
- Cyflawnodd 6.9% o ddisgyblion CA3 Ynys Môn Lefel 7 mewn Addysg Grefyddol. Dyfarnwyd Lefel 7 i ddisgyblion ymhob ysgol ac mae'r canran yn amrywio o 1.5% i 15.5%
- Dyfarnwyd Lefel 3 neu is i ddisgyblion ymhob ysgol.
- Nid oedd un disgybl yn deilwng o L8 mewn addysg grefyddol.

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs llawn)

Mae'r drefn o adrodd ar ganlyniadau arholiadau allanol wedi newid eto eleni. Mae'r amrediad o bynciau, byrddau arholi ac arholiadau modylol yn golygu ei fod yn anodd pennu sgorau cyfartalog yr holl bynciol. Amhriodol felly yw cymharu perfformiadau ysgolion yn erbyn ei gilydd. Fodd bynnag mae'r wybodaeth yma ar gael i'r ysgolion a disgwylir i benaethiaid adrannau addysg grefyddol i gyfeirio at berfformiad eu disgyblion mewn pynciau eraill wrth iddynt hunan arfarnu safonau'r pwnc.

Cyflwynir yma ganlyniadau ar gyfer y disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2012

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer yn sefyll			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2012	46	110	156	43.5	65.5	59.0	76.1	94.5	89.1	100	100	100	44	50	49
2011	46	100	146	21.7	58.0	46.6	67.4	92.0	84.2	100	100	100	41	49	47
2010	22	54	76	27.3	48.1	42.1	40.9	90.7	76.3	100	100	100	36	48	44

Canlyniadau da iawn.

- 156 o ymgeiswyr o bedair ysgol yn Ynys Môn.
- Mae'r niferoedd yn amrywio o 20 disgybl mewn un ysgol i 55 mewn ysgol arall.
- Llwyddodd 59% o'r ymgeiswyr i ennill gradd A*/A (rhagoriaeth). Mae hyn yn uwch na chanran 2011 (46.6%).
- Llwyddodd 89.1% o'r ymgeiswyr i ennill cymhwyster Lefel 2. Mae hyn yn fwy na chanran 2011 (84.2%).
- Eleni eto, llwyddodd pob ymgeisydd i ennill cymhwyster Lefel 1.
- Mae mwy o enethod na bechgyn yn dewis AG yn ysgolion Ynys Môn (B 46 : G 110).
- Mae canlyniadau'r genethod yn rhagori ar ganlyniadau'r bechgyn. Mae sgôr cyfartalog y merched yn 50 o'i gymharu â sgôr cyfartalog y bechgyn, 44. Mae'r bwlch rhwng y bechgyn a merched wedi lleihau am y drydedd flwyddyn yn olynol. Mae +8 yn cynrychioli gradd TGAU.

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs byr)

Cyflwynir yma ganlyniadau ar gyfer y disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2012. Mae'r disgyblion yma wedi dilyn cwrs byr TGAU ac wedi penderfynu hawlio eu pwyntiau yn hytrach na pharhau a'u hastudiaethau er mwyn ennill cymhwyster cwrs cyfan.

Ysgolion Uwchradd Ynys Môn	Nifer yn sefyll			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2012	4	3	7				50.0	66.7	57.1	100	100	100	19	21	20
2011	32	37	69	0.0	0.0	0.0	65.6	86.5	76.8	100	100	100	20	24	22
2010	70	136	206	0.0	0.0	0.0	61.4	91.2	81.1	100	100	100	19	24	22

Mae'n annhebygol y bydd cefnogaeth ymgynghorol addysg grefyddol ar gael i ysgolion ar ôl Mawrth 2013.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn cael mynediad i arweiniad pynciol bwrdd arholi CBAC;
- Hwyluso cymunedau dysgu proffesiynol i athrwaon addysg grefyddol er mwyn ymchwilio i gwestiynau allweddol megis:
  - *Pam mae disgyblion yn dewis y pwnc? Pam nad ydynt yn dewis y pwnc? Pam mae mwy o enethod na bechgyn yn dewis astudio'r pwnc?*
  - *Beth gall adrannau ddysgu oddi wrth adrannau eraill ynglyn â'r ffordd orau o gefnogi bechgyn wrth iddynt baratoi at arholiadau allanol. Pa strategaethau eraill dylid eu hystyried er mwyn cau y bwlch rhwng y merched a'r bechgyn?*
  - *Sut gall adrannau herio'r disgyblion i gyflawni gwaith o'r safon uchaf?*

2.3.3 Adroddiadau Arolygiadau ESTYN

Arolygwyd 11 ysgol ym Môn yn ystod y flwyddyn. Nid oedd cyfeiriad at addysg grefyddol yn yr adroddiadau. Nodwyd bod safon addoli ar y cyd yn dda.

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

Adroddwyd ar ansawdd a datblygiad y ddarpariaeth addysgol yn ysgolion Ynys Môn yn ystod y flwyddyn academiaidd trwy gyfrwng yr Adroddiad Blynnyddol ar y Gwasanaeth Addysg. Wrth ystyried blaenoriaethau Cynllun Plant a Phobl Ifanc Ynys Môn 2011-14 mae amcan craidd 2 yn berthnasol i GYSAG Ynys Môn.

Amcan Craidd 2 – Pob plentyn ac unigolyn ifanc yn cael mynediad i ystod gynhwysfawr o addysg, hyfforddiant a chyfleoedd dysgu

Pwrpas yr Amcan Craidd hwn yn sicrhau bod *'yr holl blant a phobl ifanc yn cyflawni eu potensial yn llawn ac yn datblygu sgiliau ar gyfer bywyd'*.

Mae Cyngor Ynys Môn a Chyngor Gwynedd yn darparu cefnogaeth ariannol i GYNNAL (y gwasanaeth ymgynghorol). Mae CYNNAL yn penodi Ymgynghorydd Dyniaethau, gyda chyfrifoldeb am Addysg Grefyddol, Daearyddiaeth, Hanes, ac Addysg ar gyfer Datblygiad Cynaliadwy a Dinasyddiaeth Fyd-eang er mwyn darparu cefnogaeth gwricwlaidd i ysgolion cynradd ac uwchradd y ddwy sir. Cynigir hefyd secondiad hanner amser (0.5 yn 2011-12) i athro neu athrawes weithio fel athro neu athrawes ymgynghorol.

2.4.1 Cefnogaeth y gwasanaeth ymgynghorol

Ers 1996, mae ysgolion cynradd ac uwchradd y sir wedi derbyn cefnogaeth gan CYNNAL (y gwasanaeth ymgynghorol). Penodwyd Ymgynghorydd Dyniaethau ac athrawon ymgynghorol Addysg Grefyddol (rhan amser) i ymweld ag ysgolion fel rhan o'r rhaglen 'hawl a haeddiant' ac i ddarparu cyrsiau hyfforddi. Cafwyd cefnogaeth tair athrawes ymgynghorol yn ystod 2011-12:

- Mrs Leusa Jones (1 diwrnod yr wythnos): yn cefnogi athrawon uwchradd
- Miss Debbie Humphreys: (1 diwrnod yr wythnos): yn cefnogi athrawon cynradd.
- Mrs Nia Wyn Jones (0.5 diwrnod yr wythnos): yn cefnogi athrawon cynradd.

Roedd y tîm ymgynghorol wedi cynorthwyo athrawon yn ystod y flwyddyn, i gynllunio'u rhaglenni astudio a chynlluniau asesu, paratoi gweithgareddau dosbarth a dethol adnoddau dosbarth addas. Roedd datblygu medrau meddwl, sgiliau hanfodol y dysgwyr ac arweinyddiaeth yn flaenoriaeth i athrawon y sir. Mae CYNNAL wedi cefnogi ysgolion sy'n paratoi at arolygiad trwy gynorthwyo athrawon ac adrannau i hunan arfarnu safonau mewn addysg grefyddol. Roedd cyfraniad yr athrawon ymgynghorol Addysg Grefyddol yn allweddol i rannu arferion da, datblygu gweithgareddau dosbarth symbylol a chynnal athrawon wrth iddynt baratoi at y dyfodol.

Mae'r Ymgynghorydd Dyniaethau a/neu'r athrawon ymgynghorol wedi gweithredu ar ran awdurdodau addysg Gwynedd a Môn ac wedi cyflwyno adroddiadau tymhorol i sylw CYSAG. Roedd y cyflwyniadau hyn yn fodd i rannu datblygiadau diweddaraf yn y maes, materion yn ymwneud â phedagogiaeth ac adnoddau, ac amlinellid o'r gwaith a wneir gydag ysgolion yr AALI.

Ymatebodd y tîm ymgynghorol i anghenion ysgolion yn 2012-13 trwy:

- gefnogi ysgolion wrth iddynt ymateb i'r Maes Llafur Cytûn Lleol a'r drefn hunan arfarnu newydd. Darparwyd y gefnogaeth mewn cyrsiau hyfforddi, ymweliadau ysgol, cyswllt e-bost a safle Moodle CYNNAL;
- adnabod nodweddion hunan arfarniad da gan gyfeirio'n benodol at iaith arfarnon a thystiolaeth feintiol a mesuradwy;
- baratoi a darparu cyrsiau hyfforddi:
  - 'Cau'r Blwch: Dysgu ac Addysgu Effeithiol' i athrawon AG uwchradd. Defnyddiwyd samplau o waith disgyblion ac adroddiadau arsylwi gwersi enghreifftiol er mwyn dod i farn am safonau addysgu grefyddol a llythrennedd y disgyblion ac am safon y ddarpariaeth. Rhoddwyd sylw hefyd i ddefnyddio iaith a therminoleg addas wrth lunio adroddiadau hunan arfarnu.
  - 'Astudiaethau Crefyddol TGAU' i athrawon AG uwchradd dan arweiniad prif swyddog CBAC.
  - 'Data a Dirgelion: datblygu sgiliau darllen yn y Dyniaethau' i athrawon CA3 AG uwchradd. Roedd y sesiwn bore yn gyfle i ddefnyddio dirgelwch trawsgwricwlaidd 'Caethwasiaeth' er mwyn modelu gweithgaredd darllen, llafaredd a darllen. Ffocws sesiwn y prynhawn oedd datblygu sgiliau darllen data disgyblion wrth iddynt ddefnyddio siartiau, graffiau, tablau a diagramau fel tystiolaeth i ymchwilio i gwestiynau sylfaenol.
  - 'Beth yw ystyr y Nadolig?' i athrawon AG cynradd. Defnyddiwyd addoldy (Eglwys Biwmares), arteffactau, stori Feiblaidd a charolau i hybu sgiliau ymchwilio a sgiliau llythrennedd y disgyblion.

- Cwrs 5 diwrnod Hyfforddi a Datblygu Athrawon yn y Dyniaethau. Roedd y thema ‘heddwch’ yn gyfrwng i ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth yr athrawon o Fwdhaeth ac i fodelu gweithgareddau enghreifftiol i hybu ysgrifennu estynedig ymhlith disgyblion CA2. Bu cyfle hefyd i hunan arfarnu safonau addysg grefyddol. Gwelwyd effaith yr hyfforddiant yn aseiniadau’r athrawon: cynlluniau gwaith, ymchwil gweithredu, dangos dealltwriaeth o un lefel cyrhaeddiad.
- Deall Safonau yng Nghyfnod Allweddol 3. Cydweithiodd tri ymgynghorydd addysg grefyddol rhanbarth Gogledd Cymru er mwyn trefnu cwrs hyfforddi i athrawon CA3. Arianwyd y cwrs gan Gymdeithas CYSAGau Cymru, awdurdodau lleol Gogledd Cymru ac ysgolion uwchradd yr ardal. Atgyfnerthwyd yr arweiniad blaenorol a rhoddwyd i athrawon CA3, wrth iddynt gynllunio ac asesu gweithgareddau cyfoethog mewn addysg grefyddol, gan gyfeirio at y ddogfen, ‘Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer CA2 a CA3’ (Llywodraeth Cymru). Mynychodd cynrychiolwyr o 5 adran addysg grefyddol uwchradd ym Môn yr hyfforddiant.
  - arsylwi gwersi athrawon newydd gymhwyso yn y sector uwchradd;
  - ddefnyddio safwe Moodle CYNNAL fel cyfrwng i rannu adnoddau a chanllawiau i athrawon wrth iddynt baratoi gweithgareddau addysg grefyddol, a
  - chyfrannu erthyglau i ‘Newyddion Addysg Grefyddol’ er mwyn rhannu newyddion ac arferion da o Wynedd a Môn.

Pob tymor, bydd yr Ymgynghorydd Dyniaethau yn mynychu cyfarfodydd Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol yn ogystal â chyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru. Ymgynghorydd Dyniaethau CYNNAL yw cadeirydd Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol eleni. Mae’r cyfarfodydd hyn yn sicrhau fforymau cenedlaethol i drafod materion sy’n ymwneud ag Addysg Grefyddol.

2.4.2 Cefnogaeth i ysgolion ar ôl Ebrill 2013

Daeth cangen ymgynghorol CYNNAL i ben ar 31 Mawrth 2013. Nid oes bellach ymgynghorydd dyniaethau nac athrawon ymgynghorol addysg grefyddol yn gwasanaethu ysgolion Gwynedd a Môn. Mae Miss Bethan James wedi ei phenodi fel arweinydd system i’r GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwellu Ysgolion).

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi a dosbarthu canllawiau i gefnogi athrawon addysg grefyddol:

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu’r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn ymwybodol o'r canllawiau sydd ar gael ac yn gweithredu ar yr arweiniad.

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

Mae CYSAG Môn yn argymhell yr adnoddau canlynol i athrawon addysg grefyddol a phenaethiaid ysgolion yr ardal:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (2011)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol uwchradd yn ymwybodol o gasgliadau ac yn gweithredu ar argymhellion adroddiad ESTYN.

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i ChYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "penderfynu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Môn wedi derbyn canllawiau addoli ar y cyd:
  - 'Arweiniad atodol ar arolygu addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Mehefin 2008);
  - Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2013).
- Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addoli ar y cyd trwy dderbyn a thrafod hunan arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.
- Mae CYSAG Môn yn argymhell bod ysgolion yn defnyddio amrediad o adnoddau er mwyn darparu sesiynau addoli ar y cyd ystyrlon i'w disgyblion:
  - Safle Moodle CYNNAL: canllawiau, amserlen enghreifftiol, rhestr o lyfrau a gwefannau defnyddiol, deunyddiau enghreifftiol gan ysgolion cynradd yr ardal.
  - Gwasanaeth misol Cymorth Cristnogol. Mae'r Awdurdod yn dosbarthu'r adnoddau misol i bob ysgol gynradd, uwchradd ac arbennig ym Môn

Penderfyniadau

Ni chafwyd cais gan unrhyw ysgol am benderfyniad mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

- Sicrhau ysgolion yn cydyffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addoli ar y cyd o ansawdd;
- Cyngori'r ysgolion i ddefnyddio amrediad o adnoddau er mwyn darparu sesiynau addoli ar y cyd ystyrlon i'w disgyblion. Mae safle Moodle CYNNAL yn fan cychwyn da ar gyfer canllawiau, amserlen enghreifftiol, restr o lyfrau a gwefannau defnyddiol, deunyddiau enghreifftiol gan ysgolion lleol.
- Dosbarthu gwasanaeth misol Cymorth Cristnogol i bob ysgol gynradd, uwchradd ac arbennig **yn Môn**.

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

Sefydlwyd CYSAG gan Bwyllgor Addysg Môn yn 1996 i gynnwys:

Cristnogion a Chrefyddau Eraill, sef

- Yr Eglwys Fethodistaidd
- Undeb Bedyddwyr Cymru
- Eglwys Bresbyteraidd Cymru
- Yr Eglwys yng Nghymru
- Undeb yr Annibynwyr
- Yr Eglwys Gatholig

Athrawon, sef,

- Cymdeithas y Prifathrawon (SHA)
- Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
- Cymdeithas yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawon (NASUWT)
- Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
- Cymdeithas yr Athrawon a'r Darlithwyr (ATL)
- Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)

Aelodau etholedig

3.2 Aelodaeth CYSAG Ynys Môn 2012-13

Cynrychiolwyr yr Enwadau Crefyddol

Yr Eglwys Fethodistaidd

Undeb Bedyddwyr Cymru

Eglwys Bresbyteraidd Cymru

Yr Eglwys yng Nghymru

Undeb yr Annibynwyr

Yr Eglwys Babyddol

Y Diacon Stephen Francis Roe

Mrs Catherine Jones

Mr Rheinallt Thomas

gwag

Yr Athro Euros Wyn Jones

gwag

Cynrychiolwyr Undebau'r Athrawon

Cymdeithas Arweinwyr Ysgolion a Cholegau (ASCL)

Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)

Cymdeithas yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau (NASUWT)

Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)

Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)

Cyfetholwyd

Martin Wise (Ysgol Caergybi)

Mefys Edwards (Ysgol Syr Thomas Jones)

gwag

gwag

Gwag

Alison Jones (Ysgol Parch T Ellis)

Bethan Ll Jones (Ysgol y Graig)

Cynrychiolwyr yr Awdurdod Addysg Lleol

Cynghorydd E. G. Davies (Cadeirydd)

Cynghorydd Jim Evans

Cynghorydd W T Hughes

Cynghorydd Gwilym O Jones

Cynghorydd R Llewelyn Jones

Cynghorydd Alun Mummery

Cynghorydd G O Parry (M.B.E)

Cynghorydd Dylan Rees

Cynghorydd Peter Rogers.

Aelodau Cyfetholedig (heb bleidlais)

Mrs Helen Roberts

Y Parchedig Elwyn Jones

Prifysgol Bangor

Cyngor yr Ysgolion Sul

Swyddogion

Mr Richard Parry Jones

Mr Gareth Jones

Miss Bethan James

Mrs Leusa Jones

Miss Debbie Humphreys

Mrs Nia Wyn Jones

Cyfarwyddwr Corfforaethol Addysg a Hamdden

Swyddog Addysg a chlerc CYSAG Môn

Ymgynghorydd Dyniaethau CYNNAL

Athrawes ymgynghorol AG CYNNAL

Athrawes ymgynghorol AG CYNNAL

Athrawes ymgynghorol AG CYNNAL

Mrs Ann Holmes

Swyddog Pwyllgor

3.3 Cyfarfodydd CYSAG 2011-12

Mae dyddiadau'r cyfarfodydd ar gael ymlaen llaw trwy gysylltu â Chlerc CYSAG. Yn ystod 2012 – 2013, cyfarfu CYSAG Ynys Môn ar dri achlysur:

9 Hydref 2012
13 Mawrth 2013
28 Mehefin 2013

Trafodwyd y materion canlynol ac ymhelaethir ar rai ohonynt yng nghorff yr adroddiad hwn:

a) Cyfarfod 9 Hydref 2012

- Adroddiad blynyddol (drafft) CYSAG Ynys Môn 2011/2012
- Pa mor dda yw safonau addysg grefyddol?
- Canfyddiadau Adroddiad Prif Gymedrolwr Asesiadau Athrawon CA3 CBAC
- * Hunan arfarniadau ysgolion: Corn Hir, Llanfachraeth, Llanddona, Rhosybol
- * Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno adroddiad llafar o'r cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghyffordd Llandudno, Conwy ar 26 Mehefin 2012.
- * Cefnogaeth gan y Gwasanaeth Ymgynghorol

b) Cyfarfod 13 Mawrth 2013

- Safonau Addysg Grefyddol: adroddiad gan y swyddog addysg
- Cefnogaeth gan y Gwasanaeth Ymgynghorol
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau o'r cyfarfod a gynhaliwyd ym Merthyr Tudful ym mis Tachwedd 2012.
- Adroddiad 'CYSAGau a'r Gymuned Leol' (Cymdeithas CYSAGau Cymru)
- Adroddiad Blynyddol CYSAG Ynys Môn (terfynol) 2010/11

c) Cyfarfod 28 Mehefin 2013

- Cefnogaeth y gwasanaeth ymgynghorol
- Sut gall CYSAG gyflwyno ei ddyletswyddau yn y dyfodol?
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau o'r cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghasnewydd ar 22 Mawrth 2012.
- Adolygiad o'r Maes Llafur Cytun
- Gohebiaeth

3.3.1 Mae CYSAG Ynys Môn wedi ymaelodi â Chymdeithas CYSAGau Cymru ac y mae ei haelodau yn mynychu cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn rheolaidd.

Mynychwyd cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn ystod y flwyddyn gan y cynrychiolwyr canlynol:

- Mr Eurfryn Davies (cadeirydd CYSAG Ynys Môn)
- Rheinalt Thomas (aelod o bwyllgor gwaith CYSAGau Cymru)

Mynychwyd cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn ystod y flwyddyn gan y sylwebyddion canlynol:

- Miss Bethan James – Ymgynghorydd Dyniaethau

3.3.2 Darperir cynhaliaeth broffesiynol i GYSAG fel a ganlyn:

Mr Richard Jones, Cyfarwyddwr Corfforaethol (Addysg a Hamdden)

Mr Gareth Jones, Swyddog Addysg sy'n gweithredu fel Clerc CYSAG

Miss Bethan James, Ymgynghorydd y Dyniaethau, sy'n gwasanaethu Gwynedd a Môn fel aelod o'r Cwmni Ymgynghorol, CYNNAL

Mrs Leusa Jones, Miss Debbie Humphreys, Mrs Nia Wyn Jones: athrawon ymgynghorol Addysg Grefyddol ran amser.

Mrs Ann Holmes, Swyddog Pwyllgor sy'n cofnodi ac yn gweinyddu CYSAG ar ran Cyngor Ynys Môn

Dylid cyfeirio ymholiadau at Glerc CYSAG, Adran Addysg a Hamdden, Ffordd Glanhwfa, Llangefni. LL77 7EY

3.3.3 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad CYSAG

Dosberthir copi electronaidd o'r adroddiad blynyddol i'r canlynol:

- Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru
- Rheolwr Gyfarwyddwr y Cyngor
- Arweinydd y Cyngor
- Gwefan Ysgolion Ynys Môn
- Cymdeithas CYSAGau Cymru

Darperir copi papur i:

- Aelodau CYSAG Môn

3.4 Templed CYSAG Ynys Môn ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

Rhesymeg

Rheolir Addysg Grefyddol yn lleol gan Gyngor Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Addysg Grefyddol (CYSAG). Mae'n cynnwys tri phwyllgor: cynrychiolwyr prif draddodiadau crefyddol yr ardal, cynrychiolwyr athrawon a chynrychiolwyr yr awdurdod lleol. Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a))

Cred **CYSAG Ynys Môn** y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol gan obeithio y bydd y canllawiau sy'n dilyn yn galluogi penaethiaid i gefnogi CYSAG yn ei dyletswyddau.

Yn y gorffennol, mae **CYSAG Ynys Môn** wedi monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- adolygu adroddiadau arolygu ESTYN;
- dadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- cael adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ysgolion/ymgynghorol lleol;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu enghreifftiau o arferion da gydag aelodau CYSAG.

Ni fydd Fframwaith Arolygu newydd ESTYN bellach yn cyfeirio'n benodol at Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae **CYSAG Ynys Môn** felly yn awyddus i fanteisio ar y cyfundrefnau a'r arferion a ddefnyddir ar hyn o bryd gan benaethiaid ac athrawon wrth iddynt baratoi at y Fframwaith Arolygu newydd. Yng nghyfarfod **CYSAG Ynys Môn** ar 14 Chwefror 2011 penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau.

Gofynnir yn garedig i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Ynys Môn yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol.

Manylion cyswllt:

Enw (Clerc CYSAG): Mr Gareth Jones

Cyfeiriad: Adran Addysg a Hamdden, Ffordd Glanhwfa, Llangefni

Ers 2008, mae CYSAGau ar draws Cymru wedi mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (APADGOS, 2008) fel eu maes llafur cytûn lleol. Mae aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi croesawu'r cysondeb hwn ar draws Cymru gan eu bod wedi gallu cydweithio i baratoi canllawiau cyffredin i ysgolion a ChYSAGau. Mae amryw o GYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu cyfundrefn neu broses debyg i'r un a amlinellir yn y ddogfen hon.

Enw'r Ysgol:

Addysg Grefyddol							
Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?							
<ul style="list-style-type: none"> Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion a chyfweliadau â disgyblion. Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad. 							
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1, Maes Llafur Cytûn Lleol, Addysg Grefyddol, Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011), Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011), Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009), Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013), Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr CBAC.							
Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu							
Materion i gael sylw							
Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?							
<ul style="list-style-type: none"> Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir. Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel. Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2. Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol). 							
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol							
Yr addysgu: cynllunio ac amrediad o strategaethau							
Materion i gael sylw							
Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	

Addoli ar y Cyd							
Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?							
Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?				Ydy		Nac ydy	
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2013).							
Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd							
Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd							
Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	

Llofnod: (Pennaeth)

Dyddiad:

3.6 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs llawn) yn dangos?

<p>Nifer yn sefyll</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU llawn mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% Rhagoriaeth</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill A* neu A mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% L2</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediaidau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 2 yn cyfateb i raddau A* i C mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i C mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr
<p>% L1</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediaidau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 1 yn cyfateb i raddau A* i G mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i G mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr
<p>Sgôr cyfartalog y pwnc</p> <p>B G Σ</p>	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* felly yn gyfwerth a 58 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 40 phwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu (÷) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn a'r genethod mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir. Mae'r symbol Σ yn cynrychioli'r cyfanswm o'r ymgeiswyr

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs byr) yn dangos?

<p>Nifer yn sefyll</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU byr mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% Rhagoriaeth</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediaidau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cyrsiau byr yn cyfrannu 10% o bwyntiau i'r trothwy Lefel 1 a Lefel 2. 29 pwynt yw gwerth A* mewn cwrs byr.
<p>% L2</p> <p>B G Σ</p>	
<p>% L1</p> <p>B G Σ</p>	
<p>Sgôr cyfartalog y pwnc</p> <p>B G Σ</p>	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* (cwrs byr) felly yn gyfwerth a 29 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 11 pwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu (÷) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn, genethod a chyfanswm y grŵp dysgu mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir.